

Гръкъ бѣше и той, но тогива още нѣмаше църковната борба съ гръцкото духовенство, и той бѣше добръ пастиръ за паството си, и горещо се застъпваше за него прѣдъ турските власти, най-вече въ случай насилственно потурчване на невръстни дѣца и момчета. Съ това свое пастирско поведение бѣше навлѣкълъ омразата на турцитѣ, и трѣбваше да го откупи съ живота си.⁷⁾ Отъ единъ такъвъ случай въ Казанлъкъ, гдѣто владиката Атанасия въ първата още година на обиколката му прѣзъ есенята на 1847 год. въ обширната търновска епархия, която обемаше цѣлата Старо-Загорска кааза, лично самъ въ меджлиша освободи отъ насилственно потурчване на едно момиче, на име Рада, нашия поетъ, даскалъ Пеню, намѣри сюжетъ да напише една *поема*, на която пѣкъ даскалъ Н. Златарски

⁷⁾ Въ I-а часть на „*Княжество България*“ на стр. 204—6 се казва, че владиката Атанасия, удавенъ въ кладенеца на Търновската митрополия, билъ се самоубилъ, и то, отъ страхъ и биение на съвѣстѣта вслѣдствие на една клевета за бунтовничество върху търновскитѣ граждани. Това не е вѣрно. Истината е, че нѣкои отъ търновскитѣ чорбаджии, приятели на Неофита, бившия търновски владика, работяхъ въ Цариградъ, да го доведатъ пакъ за такъвъ, и интригувахъ върху Атанасия, когото и щѣхъ да свалжѣтъ, ако смъртта не бѣше прѣварила. А тя бѣше нищо друго, освѣнъ турско отмъщение. Това, още като дѣте, чуввахъ да се шушне между гражданигѣ тогива, а по сетнѣ—когато станжхъ и азъ въ реда на тия граждани, самъ бившій Св. Кюстендилскій митроп. Иларионъ, тогива протосингелъ при Атанасия и живѣше въ *протосингелията*, ми *прищурина* повѣртелно:—удушенъ го хвърлихъ въ кладенеца; вратѣтъ му бѣше синъ, и въ кладенеца никога не е имало повече отъ лакевъ вода! Повече изяснения Св. Ловчанскій Епископъ избѣгнхъ да ми даде. (Иларионъ се ржкоположи отъ Неофита, Търнов. митрополитъ за *Агностъ Ловчу* на 11 юний 1850 въ църквата Св. Троица на Арбанаси, лѣтната резиденция на владиката, при стечание на много народъ, като на извънредно събитие—ржкоположението на *първи владика Българияринъ*. Това имамъ заблѣжено въ ученическата си памятна книжка на стр. 144). Атанасий бѣше убитъ. Но турската властъ прибърза да прикрие това убийство съ легендата,—която и тогива се разгласяваше—та се и приемаше за истина, както я приехъ, твърдѣ необмислено, и историческия събирачъ на подобни легенди, Г. Димитровъ, автора на книгата „*Княжество България*.“ Убийството въпроче станхъ прѣзъ лѣтото на 1848, когато повечето граждани бѣхъ избѣгали по причина на холерата, и градѣтъ бѣше почти опустѣлъ. По онова врѣме медицинско прѣгледвание, автонсия и пр. какво нѣщо е, не се знаеше. Удавилъ се, умрѣлъ, *еджели гелминъ*—казвахъ, заравахъ го и толкосъ; друго нищо не се дирѣше; въ случая толкосъ повече, когато отсутствието на всички по видни граждани, даваше всѣко улеснение за прикриване на злодѣянието. Семейно бѣхми избѣгали и ний тогива въ Тръвна, и помнѣхъ съ каква жалостъ тамошното население чу за трагическата смъртъ на владиката Атанасия. Не е вѣрно тѣй сжшо че владиката Атанасия отровилъ търновския гражданинъ, Теохара, както казва г-нъ Г. Димитровъ въ книгата си. Истина, тоя гражданинъ сжшорѣшено почти съ смъртта на Атанасия умрѣ отровенъ, но съсѣмъ отъ друга ржка. Отъ кого бѣше турската ржка? Отговора на това може да се намѣри въ цѣннитѣ исторически мемоари на извѣстния *Чайковски* (Садѣкъ паша), печатани въ „Сборникъ“ книга X отъ 1894 г. Тамъ се говори, че още отъ 1841 г. поменхтия полякъ, Чайковскій, работилъ за испълненіето на единъ планъ, щото съ культурното и политическо възраждане на българ. народъ да се утвърди сжществуванието на Турция. Планѣтъ билъ извѣстенъ на тогивашнитѣ турски държавници, и за неговото испъл-